

DN Debatt. "Fullt möjligt att stoppa EU:s import av rysk gas"

UPPDATERAD 2022-03-10 PUBLICERAD 2022-03-09

Låt oss visa att demokratiskt beslutsfattande kan gå segrande ur dessa prövningar, skriver Tomas Kåberger och Anders Wijkman. Foto: Stefan Sauer/DPA

DN DEBATT 10/3.

Tomas Kåberger och Anders Wijkman: Intäkterna från olje- och gasexporten är kärnan i Rysslands ekonomi, och själva förutsättningen för Putins krig i Ukraina. Västvärldens sanktioner har ändå i stort undvikit energisektorn. Men EU-länderna skulle i det korta perspektivet klara även ett importstopp. Och kriget rasar nu.

Detta är en opinionstext i Dagens Nyheter. Skribenten svarar för åsikter i artikeln.

[Dela på Facebook](#) [Dela på Twitter](#) [Tipsa om artikel](#) [Kommentera](#) 35

Läs senare

Vladimir Putins regim är starkt ekonomiskt beroende av export av energi och gammal energiteknik. Halva ryska statsbudgeten kommer från export av fossila bränslen. Ryssland, tillsammans med Kazakstan och Uzbekistan, står därtill för mer än hälften av världens uranutvinning. Alla kärnreaktorer som börjat byggas utanför Kina efter 2019 har en rysk leverantör.

Den snabba utbyggnaden av billig förnybar elproduktion i världen är därför ett hot mot den ryska ekonomin. Fyra femtedelar av all ny elproduktionskapacitet som togs i drift 2020 baserades på förnybar energi.

Den ryska fossilekonomin kommer att försvagas än mer av en rad utvecklingstrender. Batterier blir allt billigare vilket gör att elbilar ersätter förbränningsmotorer i snabbt ökande grad. Billig förnybar el utnyttjas – när det är överskott på vind eller sol – för att producera vätgas och andra bränslen vilket gör att ytterligare olja och gas kan ersättas. Dessa möjligheter ges hög prioritet inom EU och i olika industriella strategier, som Hybrit och H2 Green Steel.

Den snabba utbyggnaden av förnybar el, elektrifieringen av transportsektorn och den påbörjade industriella utvecklingen till trots importerar EU fortfarande cirka 90 procent av den fossila gasen och 100 procent av det uran som används för energiändamål. Värdet av Rysslands energiexport är, med dagens priser, i storleksordningen en miljard euro – per dag!

Genom att strypa energiimporten skulle Europa visa att vi verkligen menar allvar med vårt stöd till Ukraina, även om det leder till betydande upppoffringar.

Trots att energiintäkterna är livsviktiga för den ryska ekonomin har sanktionerna hittills inte riktats mot energisektorn. President Joe Biden uttryckte det så här: ”Vi vill skada den ryska ekonomin men begränsa skadorna på våra egna ekonomier.” Den hållningen kan verka rimlig, men den bygger in en motsättning i och med att energiintäkterna är själva förutsättningen för att Putin ska kunna fortsätta kriget – inte minst när den betydande valutareserv som Ryssland byggt upp är blockerad genom finansiella sanktioner.

Det är för övrigt pikant att den amerikanska kärnkraftsindustrin kampanjar mot idén att begränsa importen av uran från Ryssland. I EU har gas och kärnkraft inte bara lyckats undgå sanktioner. Efter skickligt kampanjarbete kom både kärnkraft och fossil gas med bland den typ av investeringar som EU ska uppmuntra enligt den så kallade taxonomin.

Det beskrivs ofta som att EU skulle drabbas mycket hårt om vi slutade köpa bränslen från Ryssland. Vi menar dock att även om det skulle innebära påfrestningar är det denna typ av sanktion som verkligen skulle kunna påverka Putin i dagsläget. Om gasimporten ströps – eller reducerades kraftigt – skulle Putin förlora en stor del av de pengar som i dag finansierar anfallskriget.

EU-kommissionen presenterade i tisdags en plan för minskat energiberoende av Ryssland. Kommissionen vill steg för steg reducera importen. Enligt planen ska gasimporten minska med 70 procent till slutet av året. Det är ett steg i rätt riktning men inte tillräckligt ambitiöst.

För anfallskriget pågår nu. Analyser från tankesmedjan Bruegel och en ny rapport från energiorganet IEA visar att förutsättningar finns för EU-länderna att klara en mycket stark reduktion av gasimporten från Ryssland – ja, även ett importstopp – i det korta perspektivet. Det skulle kräva upppoffringar av oss alla – en minskning av energianvändningen i storleksordningen 10–20 procent – men vad är alternativet?

Lagren av gas och uranbränsle på EU-nivå är betydande i dagsläget. Det går vidare att öka importen av flytande gas från USA eller Mellanöstern, samt ersätta en del av den ryska importen med gas från länder som Algeriet och Norge. Parallellt måste åtgärder vidtas för att begränsa efterfrågan – genom effektiviseringar i industrins användning, en sänkning av temperaturen i bostäder som värms upp med gas, minskat resande samt genom att ersätta gas i kraftproduktionen med bland annat olja och biobränslen.

Eftersom konsekvenserna av ett beslut som detta skulle variera mellan länder och hushåll i Europa skulle en förutsättning vara en solidarisk omfördelning av både energi och andra resurser mellan medlemsländerna.

Ett importstopp vore möjligt att genomföra nu och skulle drabba Putin hårt. Om och när de ryska trupperna drar sig tillbaka skulle importen och penningflödet kunna återupptas, vilket både Ryssland och EU skulle vinna på.

Understrykas bör att det perspektiv vi målar upp gäller för innevarande år. Om kriget skulle fortsätta kommer energiförsörjningen nästa vinter att utsättas för betydande problem. Lagren av gas skulle vara tömda och möjligheterna att styra om importen av gas till andra leverantörer är begränsade.

Genom att strypa energiimporten skulle Europa visa att vi verkligen menar allvar med vårt stöd till Ukraina, även om det leder till betydande upppoffringar.

Importbegränsningarna och åtgärder för att dämpa efterfrågan på energi måste dock kombineras med insatser på längre sikt för att demonstrera uthållighet – som att effektivisera, förnya och bygga ut Europas elproduktion.

EU:s gröna giv föreskriver ett omfattande renoveringsarbete vad gäller gamla bostadshus, i kombination med att byta ut gaspannor mot värmepumpar. Den föreslår också en bred utbyggnad av vindkraft – företrädesvis till havs – i norra Europa samt satsningar på sol i södra Europa. Vidare förutsätts stora satsningar på att utveckla lagringstekniken, inklusive grön vätgas. Allt detta kan skalas upp och skyndas på för att kompensera för det ryska gasberoendet.

Många vill säkert beskriva insatser som de vi föreslår som alltför tuffa för EU att besluta om. Men då måste frågan ställas om inte de upppoffringar, som syftar till att tömma Putins krigskassa i dag, kommer att vara långt mindre än de som annars kommer att krävas av våra samhällen för militär upprustning – och eventuell användning av dessa militära styrkor för att möta nya Putinledda aggressioner.

Putin har i dag två starka intressen bakom sina systematiska försök att påverka opinion och skeenden i västvärldens demokratier: Att skapa politisk splittring och att fördröja utvecklingen av förnybar energi.

Västvärldens demokratier står inför stora utmaningar – både akut och mera långsiktigt. Låt oss visa att demokratiskt beslutsfattande kan gå segrande ur dessa prövningar.

Om EU skickligt hanterar de utmaningar unionen står inför – genom att radikalt minska användningen av rysk energi och därmed penningflödet till Ryssland samt genom att snabbt och resolut bygga ett effektivt system av förnybar energiförsörjning i Europa – har vi inte bara försvårat Putins militära kampanjer utan också gjort vår beskärda del för att undvika risken för ohanterliga och snabba klimatförändringar.

Uppoffringarna på vägen för våra medborgare ska inte underskattas men de är obetydliga jämfört med vad tiotals miljoner ukrainare tvingas gå igenom som ett resultat av Putins oprovocerade anfallskrig.